

ALBERT GÁBOR:

VII. Edward és az entente cordiale

1901-ben Viktória királynő halálával nemcsak a nagy viktoriánus korszak záródik le, de az a történelmi periódus is véget ér, amit a történészek a "splended isolation" néven emlegetnek. A hagyományos XIX. századi angol külpolitika valóban a fényes elszigeteltség politikája. Anglia a legnagyobb gyarmatbirodalom, a világon egyedülálló hadiflottával rendelkezik. Az európai politikába mindaddig nem szól bele, amíg az erők egyensúlya /balance of power/ fel nem bomlik.

A századfordulóra azonban felbomlik ez az európai egyensúly. Németország gazdaságilag annyira megerősödik, hogy vasérctermelésben még Angliát is megelőzi. Mint új rabló, a világ újrafelosztásáért száll harcba. A német flottaépítési programmal veszélybe kerül Anglia tengeri hatalma és ezáltal gyarmatbirodalma. A "cethal" szövetségeseik után néz.

Itt lép be a történetbe VII. Edward angol király, ugyanis akár hihető, akár nem, a király nevéhez fűződik annak az angol-francia szövetségnek a megkötése, melyet entente cordiale néven ismerünk. Azért is hihetetlen számunkra ez, mert tudjuk, hogy az angol polgári forradalom óta a király uralkodik, de nem kormányoz. Anglia államformája alkotmányos monarchia, de bármennyire is nagy a parlament politikai hatalma, a XIX. században is van példa arra, hogy a királyi hatalom megerősödik (Albert hercegre, Viktória királynő férjére gondolhatunk, aki egy ideig még Palmerstont is félreállítja).

Ettől függetlenül a XIX. századi angol politikát Robert Peel, Palmerston, Gladstone, Disraeli, Salisbury nevei fémjelzik.

De térjünk vissza: ki is volt VII. Edward? 1841-ben Albert herceg és Viktória királynő házasságából született a Szt. Jakab Palotában. 25 napos korában megkapta a walesi hercegi címet. A trónörökös gyermekkorra nem felhőtlen. Hiába tanítják kiváló tanárok, hiába apja felvilágosult szelleme, a szórakozást mindennél, még az uralkodásnál is jobban szereti. A walesi herceg már fiatal korában nagy utazó, bejárja Európát, 1860-ban Kanadát és az USA-t. Az Államokban nagy népszerűsége tesz szert, miután Virginiában meglátogatja George Washington sírját. 1861-ben Írországhoz az írek ellen harcol. A táborban egy színésznővel létesít közelebbi kapcsolatot. Edward kicsapongásait nehezen tűri az édesanyja, Viktória királynő. 1863-ban Edward váratlanul feleségül veszi Alexandra dán hercegnőt; 1864-ben összetűzésbe is kerül anyjával a Schleswig-Holstein kérdésben. Amikor Garibaldi Londonban jár, nemcsak a londoni tömeg, de Edward is szimpatizál az olasz forradalmárral. Végképp elidegenedik anyjától a trónörökös.

1901-ben, mint a Szász-Koburg-Gotha dinasztia tagja, VII. Edward néven kerül a trónra, és 1910-ben, rövid betegség után hal meg. VII. Edward az európai divatdiktátor, aki a női nem, a hazardjáték (egy alkalommal csalással vádolják egy összejövetelel), a társasági élet megszállottja, már 59 éves, amikor trónra kerül. Társaságában nemcsak arisztokratákat találunk, de zsidó bankárokat, sőt sportembereket is. (Maga is kiváló sportoló, egy ízben a híres epsomi derby nagydíját is megnyeri.)

Trónrakerülésekor Edwardnak egyik legsürgetőbb feladata Anglia külpolitikájának újragondolása volt. A századfordulón ugyanis Angliában nem a francia szövetség a népszerű, hanem a német. Az elképzelések szerint, ha Németország, mint szárazföldi hatalom összefogna Angliával, a tengeri hatalommal, tartós béke lenne Európában, és megmaradna Anglia, mint vezető hatalom. Azonban Chamberlain gyarmatiügyi miniszter közeledését a németek visszautasítják, sőt megalázzák Angliát. A németek nem kötnek szövetséget olyan nemzettel, amely a bátor búr nép ellen harcol (angol-búr háború 1899-1902). A másik lehetőség Franciaország; a szövetséget azonban akadályozza ellentétes gyarmati politikájuk. 1898-ban Szudánban már-már háborúra kerül sor, de a franciák meghátrálnak (Fashodai incidens). A francia külügyminiszter, Delcassé már

hajlik a megegyezésre, és francia-angol közbenjárás után VII. Edward hivatalos látogatást tesz Loubet köztársasági elnöknel Párizsban.

1903. május 1-jén érkezik meg az angol uralkodó, aki már korábban is szívesen járt francia földön. A nacionalizmustól átítatott franciák kárörvendően kiáltják: Éljenek a búrok! Le Angliával! VII. Edward azonban nem zavartatja magát, színházba jár, fogadásokon vesz részt; a lebilincselő modor és az intelligencia hat a franciákra.

"Nem tudom mi ütött a párizsiakba. Az első nap jól viselték magukat, a másodikon már valamivel melegebb érdeklődést mutattak, a harmadik nap pedig katasztrofális volt: egyenesen megéljeneztek a királyt." -- írja egy francia újságíró. A látogatás hatására 1904-ben aláírják az entente cordiale-t, melynek lényege, hogy Marokkó francia, Egyiptom pedig angol érdekszférába kerül.

A szerződés aláírása után Edward még több Európai fővárosban is látogatást tesz. Az entente cordiale teljességét az angol-orosz szerződés zárja le (hármass antant). Az angol-orosz ellentétek a Közel-Keleten jelentkeznek ugyan, de Perzsiát a két hatalom érdekszférájára osztják, Afganisztán és Tibet angol befolyás alá kerül. VII. Edward 1908-ban még egy baráti látogatást tesz II. Miklós cárnál Tallinban. Az angol-francia-orosz szövetség bezárja a kört a központi hatalmak körül.

VII. Edward a boldog békeidők kiemelkedő államférfia volt; egész Európában Edward, a békeszerző néven ismerik; egy korabeli angol dal így emlékezik róla:

"There'll be no war, as long as there's a King
like good King Edward."